

Markrabství Horní Lužice, které spolu s Lužicí Dolní až do roku 1635 náleželo do svazku zemí Koruny české, vykazuje od nástupu protestantství nesmírně bohatou škálu různých, vedle sebe tolerovaných forem intenzivního náboženského života, jež měla v 16.-18. století obdoby jen málokde ve střední Evropě. Na relativně malém prostoru tu tehdy, opomineme-li místní židovské obce, působila v prvé řadě katolická kolegiátní kapitula v Budyšině, jediná kapitula v Říši podřízená přímo apoštolskému stolci, která byla přesto nucena každodenně se o svatostánek dělit s protestantskými měšťany. Dalšími nositeli odkazu římskokatolické církve byly ženské kláštery. V jejich těsném sousedství pak vznikl na začátku 18. století protestantský „dámský ústav“ Joachimstein. Zároveň tu působily partikulární církve luteránské, svébytně organizované v rámci významnějších měst a panství, ale např. i světově proslulá pietistická komunita v Herrnhutu/Ochranově. Duchovní rozmanitost oblasti ještě podtrhával příliv přistěhovalců z Čech, kteří se bezprostředně po Bílé hoře, ale ještě i na začátku 18. století usazovali především v Žitavě a jinde v regionu. Komplikované duchovní ovzduší je srovnatelné nejspíše se situací v sousedním Slezsku, jež – podobně jako Horní Lužice – v důsledku specifického politického vývoje České koruny po bitvě na Bílé hoře přece jen do jisté míry uniklo rekatolizujícímu a unifikujícímu působení českých panovníků.

Z pestrého náboženského a církevního dění v Horní Lužici jsem zvolil pro svou disertační práci ženské řeholní katolické domy, kláštery cisterciáček Marienthal a Marienstern a konvent magdalenitek v Laubanu, spolu s jejich panstvími, a to především v 16. a 17. století. Už na první pohled překvapí existence těchto komunit v převážně protestantském regionu, stíhaném mnoha válkami a složitými státoprávními změnami, navíc poznamenaném dlouhými lety socialistického režimu. Laubanské magdalenitky se udržely až do sklonku 2. světové války jako vůbec poslední komunita řádu kajícnic svaté Máří Magdalény. Marienthal a Marienstern jsou dva nejstarší dodnes nepřetržitě existující kláštery cisterciáček v Německu. Historická kontinuita hornolužických magdalenitek a cisterciáček je v rámci střední Evropy skutečně výjimečná. Přitom právě éra raného novověku byla pro další přežití klášterů klíčová.